

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В КОНТЕКСТІ ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО СОТ

Д.О.Грабовський, аспірант

Київський державний аграрний університет

Статтю присвячено проблемам перспективи розвитку фермерських господарств в контексті вступу України до СОТ. Автор аналізує проведені раніше дослідження в цій галузі і пропонує свою точку зору на дану ситуацію. Робота описує позитивні та негативні сторони вступу до СОТ та моделює можливі ситуації в аграрному секторі після вступу до цієї міжнародної організації.

Статья рассматривает перспективы развития фермерских хозяйств в контексте вступления Украины в ВОТ. Автор анализирует проведенные ранние исследования в этой отрасли и предлагает свою точку зрения на данную ситуацию. Работа показывает позитивные и негативные стороны вступления в ВОТ и моделирует возможные ситуации в аграрном секторе после вступления в эту международную организацию.

Постановка проблеми. Одним із шляхів подальшого розвитку економіки України є вступ до Світової організації торгівлі. Це зумовлено тим, що сьогодні неможливо ефективно діяти у системі міжнародної торгівлі, не будучи при цьому членом СОТ. Інтеграція України в цю систему, що почалась з розвитку експорту сільськогосподарської продукції, стане в наступному десятиріччі визначальним чинником формування і розвитку аграрного виробництва нашої країни.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Основні мотиви щодо необхідності вступу України до СОТ стосовно сільського господарства проаналізовані, зокрема, в роботі академіка П.Т.Саблука [1]. Вирішуються також проблеми, пов'язані з розрахунками розмірів внутрішньої підтримки сільського господарства і зобов'язань щодо її скорочення згідно з умовами СОТ [2]. Проте, приведені перспективи розвитку малого аграрного підприємства потребують подальших досліджень.

Тому метою нашого дослідження є оцінка перспектив розвитку малого підприємства на селі і, зокрема, фермерського господарства.

Світовий досвід і практика господарювання показують, що найважливішою ознакою ринкової економіки є існування і взаємодія багатьох великих, середніх і малих підприємств, їх оптимальне співвідношення. Найбільш динамічним елементом структури народного господарства, що постійно змінюється, є малий бізнес. В аграрному секторі України його основними представниками є особисті селянські і фермерські господарства. Таким чином, малі приватні підприємства постали перед проблемою адаптації до низки вимог та правил СОТ.

Становлення малого бізнесу України проходило (і зараз проходить) в динамічних, часто змінюваних умовах. З перших років здійснення економічної реформи в Україні, попри об'єктивні труднощі перехідного періоду, відбувається швидко зростання недержавного сектора економіки, яке супроводжувалося зростанням кількості суб'єктів малого бізнесу, що свідчить про гарні перспективи розвитку малого підприємництва, в тому числі й аграрного. Але, як свідчить здійснений нами аналіз динаміки розвитку фермерських господарств в Україні, їх загальна чисельність, починаючи з 2004 року, почала скорочуватися (таб.).

В умовах сільського господарства України фермерські господарства мають зайняти достатнє місце, оскільки їх специфіка як малих форм господарювання на селі, пов'язана з реалізацією приватної власності на землю та інші засоби виробництва, а також організацією виробництва.

Сьогодні саме в аграрному секторі створюється більше третини національного доходу, формується 70% обсягу загального роздрібного товарообороту, зосереджено майже третину основних виробничих фондів, працює четверта частина населення, зайнятого в економіці України.

На даний момент розвиток фермерства регулюється нормами Закону України "Про фермерське господарство", а заходи щодо подолання депресивності слаборозвинених сільських територій визначаються положеннями Закону України "Про стимулювання розвитку регіонів", "Про пріоритетність соціального розвитку села і агропромислового комплексу в народному господарстві України",

“Про колективне сільськогосподарське підприємство”, “Про плату за землю”, “Про сільськогосподарську кооперацію”, “Про оренду землі”, “Про фіксований сільськогосподарський податок”, Господарським і Земельним кодексом України тощо. Однак норми та положення цих законів сьогодні не узгоджені і реального механізму стимулювання розвитку фермерських господарств в Україні фактично немає.

Таблиця

**Динаміка розвитку фермерських господарств України
(на початок 2007 року)***

Роки	Кількість, всього	Створено за рік	Площа сільськогосподарських угідь					
			всього, тис. га	у % до загальної площі угідь	на 1 ФГ, га	у тому числі		
						ріллі, тис.га	у % до загальної площі	на 1ФР, га
1991	82	-	4,0	-	48,8	2,0	-	24,4
1992	2098	2015	48,9	0,1	23,3	41,2	0,1	19,6
1993	14681	12583	349,8	0,8	23,8	315,6	1,0	21,4
1994	27739	13058	619,1	1,5	22,3	561,6	1,7	20,2
1995	31983	4244	699,7	1,7	21,9	638,5	1,9	20,0
1996	34778	2795	786,4	1,9	22,6	718,5	2,2	20,7
1997	35353	575	835,0	2,1	23,6	765,0	2,3	21,6
1998	35927	574	932,2	2,3	26,3	857,4	2,6	24,2
1999	35485	-	1029,2	2,5	29,0	953,6	2,9	26,9
2000	35884	399	1162,3	2,9	32,4	1082,2	3,4	30,2
2001	38428	2544	2157,6	5,6	56,1	1994,0	6,3	51,9
2002	41599	3171	2585,8	6,8	62,2	2410,9	7,7	58,0
2003	43052	1443	2822,7	7,4	65,6	2637,5	8,4	61,3
2004	43016	-	3094,6	8,2	74,9	2891,1	9,3	67,2
2005	42533	-	3420,6	9,1	80,4	3246,1	10,4	76,3
2006	42527	-	3602,0	9,3	84,7	3359,6	10,7	79,0
2007	42501	-	3910,1	9,7	92,0	3536,0	11,0	83,2

*За даними МІНАП України

Наприклад, Закон України “Про фермерське господарство” не містить кількісних параметрів щодо фінансової підтримки фермерсь-

ких господарств, що призводить до розпорошення коштів та неможливості створення за їхній рахунок сучасних дійсно високотехнологічних фермерських господарств.

Для виходу із кризового стану в агропромисловому комплексі уряд України розробив Національну програму розвитку основних галузей сільського господарства, ключовою метою якої є зупинення спаду агропромислового виробництва, досягнення раціональних норм споживання продуктів харчування на душу населення, визначення основних напрямів економічних, спеціальних та правових відносин в аграрній сфері, створення економічного механізму функціонування різних форм власності та господарювання.

Основними шляхами реалізації Національної програми є докорінне поліпшення наявного ресурсного потенціалу, нарощування його якісних і кількісних параметрів, державна підтримка пріоритетних напрямів розвитку агропромислового виробництва, широке застосування економічних важелів у виробничих відносинах, формування господаря землі. Зокрема, Кабінет Міністрів України запроваджує програми стимулювання розвитку фермерських господарств та інших підприємств, які займатимуться сільським господарством на професійній основі і з використанням сучасних індустриальних технологій на найближчі наступні роки.

На нашу думку, саме на комплексний розвиток сільської місцевості поступово переміститься фокус аграрної політики після вступу України до СОТ і в ході європейської інтеграції. Вимоги СОТ вимагають поступової зміни структури внутрішньої підтримки сільського господарства у бік зростання частки заходів, спрямованих на розвиток сільської місцевості, а заходи підтримки виробників будуть обмежуватись. У довгостроковій перспективі членство у СОТ сприятиме економічному зростанню, інтеграції національного агропромислового комплексу у систему світового агропродовольчого ринку і забезпечить пріоритетний розвиток сільської місцевості.

Дотримання вимог СОТ стане неоднозначним системним чинником, що впливатиме у довгостроковій перспективі на розвиток

економічних і соціальних процесів, і наслідки впливу не виключають як позитивних надбань, так і певних втрат.

Головними позитивними наслідками для аграрного сектору від набуття Україною членства у СОТ можуть стати: додаткові можливості доступу до зовнішніх ринків; стимулювання технологічного оновлення національного виробництва відповідно до світових стандартів внаслідок збільшення іноземних інвестицій в АПК; збільшення передбачуваності, прозорості та послідовності економічної політики уряду у сфері сільського господарства, що зменшить ризики ведення бізнесу та стимулює інвестиційну діяльність у секторі; прискорення структурних реформ в аграрному секторі; скорочення транспортних та інших витрат на ведення бізнесу с/г виробників (гарантований вільний транзит через територію країн-членів СОТ, зменшення ризиків тощо), що сприятиме підвищенню конкурентноздатності українських агропродовольчих товарів.

Можливі негативні наслідки для аграрного сектору від набуття Україною членства в СОТ: зменшення рівня граничних тарифів ввізного мита може призвести до тиску імпорту на ті галузі АПК, які не мають переваг щодо рівня собівартості (виробництво цукру), а також на ті, що отримували значну державну підтримку (виробництво м'яса птиці і свинини) і, як наслідок, можливе звуження внутрішнього ринку збуту для цих товаровиробників, може відбутися підвищення внутрішніх цін на насіння соняшника та олію внаслідок відміни експортного мита та збільшення вивозу цієї продукції.

Однією із проблем розвитку малого аграрного підприємництва є жорсткі вимоги СОТ до товаровиробників стосовно технологій виробництва і якості сільськогосподарської продукції, що стосується безперечно особистих селянських господарств. В цьому плані вихід вбачаємо в їх трансформації у фермерські господарства, що безумовно активізує зростання кількості останніх. [3].

Висновки. На основі викладеного вище, вважаємо, що набуття членства у СОТ прискорить динаміку ринкових реформ в Україні шляхом створення цивілізованих умов конкуренції, зростання прозорості державної політики і приведення законодавства у

відповідність до норм і правил СОТ. Це сприятиме не тільки зростанню обсягів іноземних інвестицій в економіку України, але і покращанню умов для підприємництва, у тому числі і у сільській місцевості, що позитивно позначиться на вирішенні ряду соціальних проблем села. Членство у СОТ стане каталізатором активізації створення таких ринкових інституцій в аграрному секторі, як фермерські господарства що сприятиме виходу сільського господарства із стану депресії і створення умов для пріоритетного розвитку сільської місцевості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Саблук П.Т. Основні мотиви щодо вступу України до Світової організації торгівлі // Економіка АПК. 2002. № 10. С.8-10.
2. Кобута І., Шевцов О. Внутрішня підтримка сільського господарства в контексті приєднання України до Світової організації торгівлі // Актуальні питання аграрної політики. Зб. праць Проекту "Аграрна політика для людського розвитку". Київ. 2002. С. 342-412.
3. Осташко Т.О., Міщенко Н.М. Структурні зміни в аграрному секторі і розвиток аграрного ринку // Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку / за ред. акад. Гейця В.М. Київ: Фенікс, 2003, С.755-770